

Het belang van een goede relatie met de leerkracht voor betrokkenheid en presteren

Helma M. Y. Koomen

Congres Succesvol lezen in het onderwijs, 10 november 2016

“Een goede relatie met je leerlingen opbouwen begint met de namen leren. Dat verloopt bij mij elk jaar ongeveer hetzelfde: de eerste weken gaat het heel snel, leerlingen vinden het opvallend dat ik al zoveel namen ken. Rond de Kerst bereik ik een soort grens. Zodra ik genoeg namen ken om de boel draaiende te houden, stop ik blijkbaar met namen onthouden. In elke klas zitten er dan een stuk of acht leerlingen wiens naam ik helemaal niet ken. Dit zijn natuurlijk altijd de brave, blonde meisjes met identieke oorbellen. Van die kinderen die altijd hun huiswerk maken, niet door de klas schreeuwen en slechts af en toe een vinger opsteken. Vanuit het perspectief van orde houden kan je die gewoon negeren.”

Eh, je buurvrouw...

Rol van de docent: goede relatie
10 november 2016

2

Inhoud presentatie

1. Wat zijn leerkracht-leerlingrelaties precies?
2. Waarom zijn deze zo belangrijk?
 - Achterliggende ideeën? (theorie)
 - Wat is aangetoond in onderzoek?

1. Wat zijn leerkracht-leerlingrelaties precies?

Leerkracht-leerlingrelatie: lastig concept

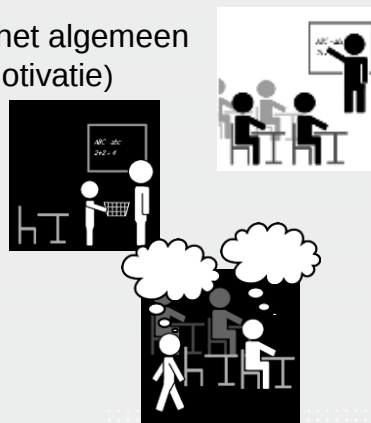
We zijn meer gewend (opgeleid) om te denken in termen van:

- Kwaliteit leerkrachthandelen in het algemeen (pedagogische stijl, leerkrachtmotivatie)

...*dan* afstemming een-op-een

- gedrag en interactie

...*dan* gedachten en gevoelens

Rol van de docent: goede relatie
10 november 2016

5

Gehechtheidstheorie: Wat is een relatie?

- Affectieve kwaliteit en één-op-één relatie
- Gaat niet alleen om gedrag (**= interactie**)
- Maar ook: achterliggende gedachten, opvattingen en gevoelens = **beeld van relatie**

Rol van de docent: goede relatie
10 november 2016

6

2. Waarom zijn deze affectieve relaties belangrijk?

Theorie en onderzoek

Gehechtheidstheorie

Positieve aspecten:
nabijheid
warmte
vertrouwen
verbondenheid

Negatieve aspecten:
conflict
afwijzing
verbale mishandeling

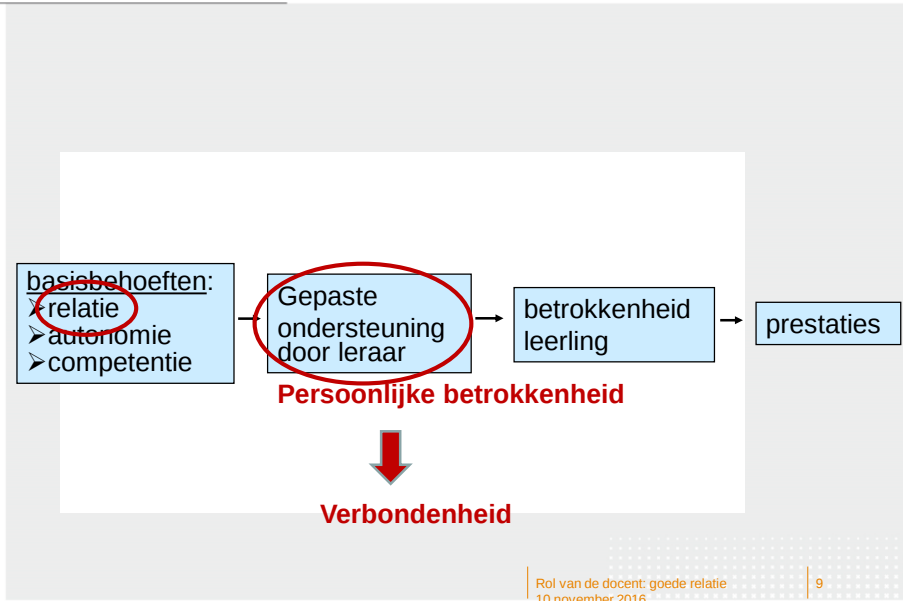

➤ Veilige haven

➤ Veilige basis

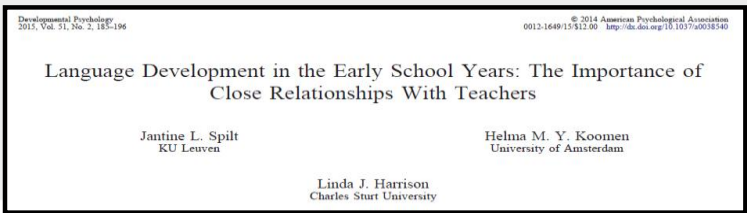

Andere bekende theorie...

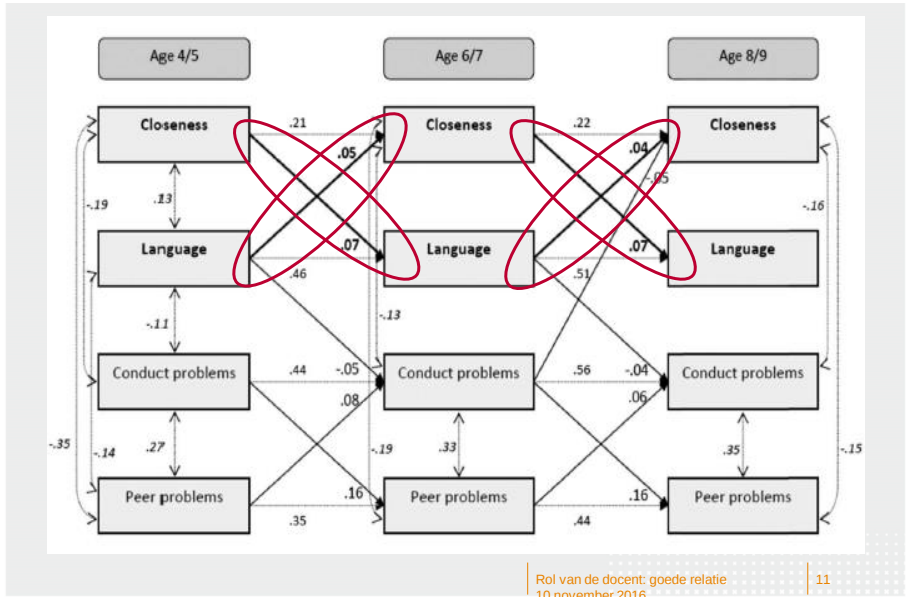

Begin PO:
rol relatie in taalontwikkeling

- Veilige relatie met LK →
 - afgestemde één-op-één conversaties én betrokkenheid LL → taal(begrip)
 - ontlokken en profiteren van instructie en feedback door LL → taal (begrip)
- Beter taal(begrip) → betere communicatie → relatiekwaliteit
- Daarom: onderzoek naar transactionele effecten

Begin PO:
rol relatie in taalontwikkeling

11

Begin PO:
rol relatie in taalontwikkeling

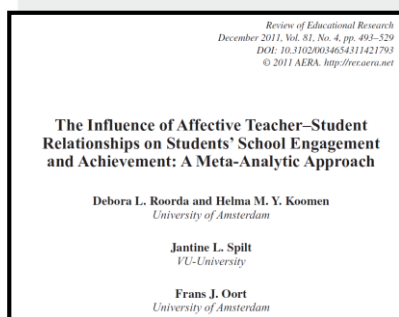
Conclusie

Veilige relatie met leerkracht...

- cascade-effect
- kleine effecten -> vermoedelijk zijn andere factoren belangrijker
- misschien effectiever in combinatie met hoge instructiekwaliteit?

12

- Effecten van affectieve LK-LL relatie op schools leren? (4-18 jaar)
- Twee meta-analytische studies

Accepted (2016):
Affective teacher-student relationships and students' engagement and achievement: A meta-analytic update and test of the mediating role of engagement.
D.L. Roorda, M. Zee, S. Jak, F.J. Oort, & H.M.Y. Koomen

Rol van de docent: goede relatie
10 november 2016

13

- Studie 2011: meta-analyses in vier modellen
 - ❑ Apart: positieve en negatieve aspecten relatie
 - ❑ Apart: taakbetrokkenheid en schoolprestaties
- Studie 2016: alles in één model onderzocht
 - ❑ Update t.o.v. studies 2011
 - ❑ Aanvullend onderzoek naar: centrale rol van betrokkenheid (mediatie)

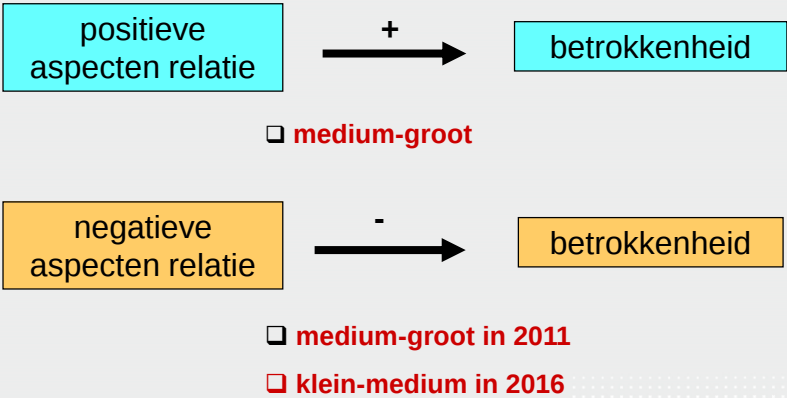
Rol van de docent: goede relatie
10 november 2016

14

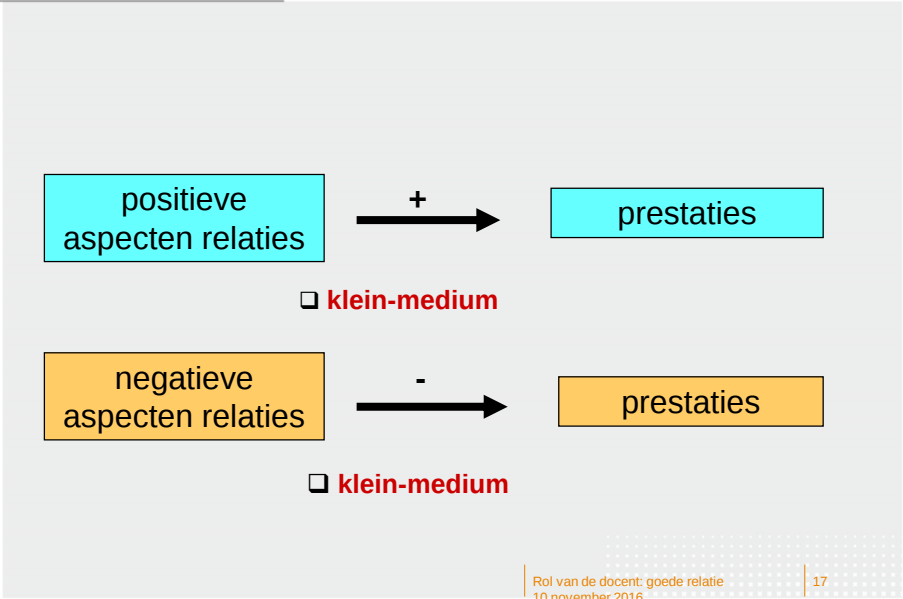
**Meta-analyses:
2011 versus 2016**

- *Aantal studies*: 99 versus 190
- *Periode*: 1990-2010 versus 1990-2016
- *Leerlingen*: 129.423 versus 251.162
- *Leerlingen uit VO*: 31% versus 40%
- *Studies uit VS*: 78% versus 59%

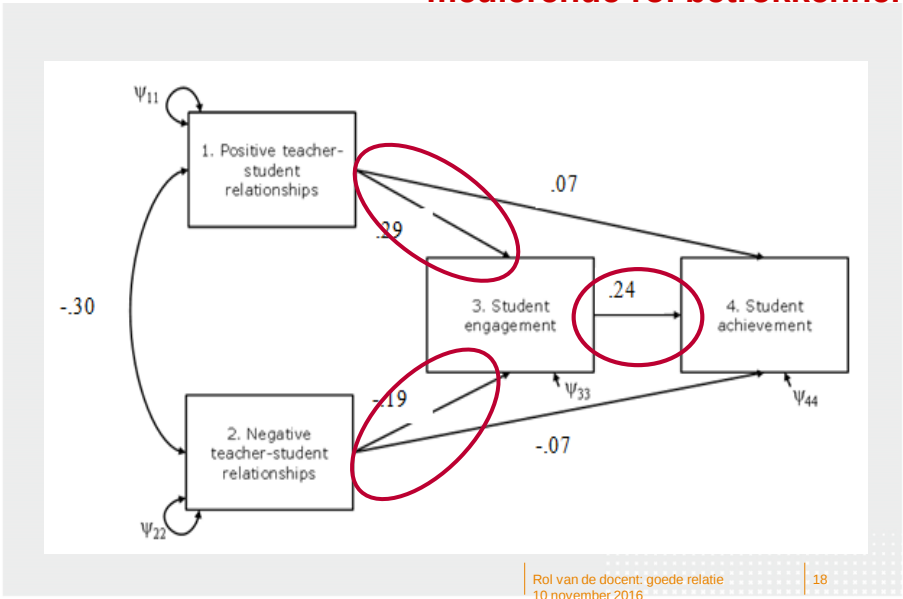
**Effect op
betrokkenheid bij leren?**

Effect op leerprestaties?

Meta-analyse 2016:
mediërende rol betrokkenheid

Effect voor iedereen hetzelfde?

- Invloed niet kleiner in VO
- Meer invloed voor **oudere leerlingen**
 - Verwachting: jongere kinderen
- Invloed groter voor **(risico)groepen**:
 - lage SES
 - jongens (voor betrokkenheid)
 - leerproblemen (voor negatieve relaties)
- Academisch risico verklaring

Rol van de docent: goede relatie
10 november 2016

19

Leraar als professional

*Risico- of zorgleerlingen →
dubbel risico*

- relaties gemiddeld slechter:
afstandelijker, minder vertrouwen,
afhankelijker en/of meer conflict
- invloed van de relatie is groter →
negatief (van conflict), maar ook
positief (van warmte/vertrouwen)
- Er valt meer te winnen of
verliezen...

Rol van de docent: goede relatie
10 november 2016

20

- Invloed van affectieve relatie is groter voor betrokkenheid
- Maar ook effect op taal en leerprestaties
- Effect op prestaties loopt deels via betrokkenheid
- Affectieve kwaliteit relatie is belangrijk:
 - voor alle leerlingen
 - zowel in PO als VO
 - Maar meer voor bepaalde groepen leerlingen
- Voor sommige leerlingen kan de leerkracht door de relatie het verschil maken

“Na de kerstvakantie: ‘Jongens, ik moet wat vertellen. Ik schaam me er wel een beetje voor, maar ik ben er achter gekomen dat ik een heleboel van jullie namen nog niet ken.’

Aan het eind van de les ging ik ze willekeurig op een rij zetten om daarna te testen of ik alle namen kende. De rest van de les heb ik ze met opdrachten aan het werk gezet, zodat ik alle leerlingen die ik nog niet kende kon gaan interviewen over hun hobby's, achternamen, broertjes en zusjes, muziekinstrumenten, huisdieren en gekke eigenschappen. Alles wat maar kon helpen om iemands naam te onthouden.

De volgende les merkte ik meteen het verschil: ik had opeens veel meer grip op de klas. Alsof er opeens een stuk meer mogelijk was. Dat is een veel beter uitgangspunt voor het leren.”

Bedankt voor uw aandacht

Meer info:

- Helma Koomen: h.m.y.koomen@uva.nl

